Çулсем тата çынсем

Пĕтĕмпех çынсене юратнинче

Январĕн 22-мĕшĕнче Муркашри ял тăрăхĕсем хушшинчи тĕп библиотекăра «Тернистый путь художника» литература каçĕ иртрĕ. Ăна Муркаш районĕнче çуралса ӳснĕ художникăн, тавраппĕлӳçĕн, журналистăн, Чăваш Республикин культура тава тивĕçлĕ ĕçченĕн, Чăваш халăх академийĕн действительнăй членĕн, СССР журналистсен союзĕн членĕн, Чăваш Республикинчи художниксен союзĕн членĕн, Иван Мучи премийĕн лауреачĕн тата Аслă Отечественнăй вăрçă участникĕн Николай Лукич Яковлевăн пултарулăхне халалланă.

Сăн ӳкерчĕкре: ветеран халĕ те стройра.

2010 çулхи январĕн 31-мĕшĕнче Николай Лукич 85 çул тултарчĕ. Н.Л. Яковлев сăнарлă искусствăн тĕрлĕ жанрĕсенче ĕçлесе пăхнă. Çапах та вăл сатира графикине ытларах парăннă, ку енĕпе 35 çул тăрăшнă. Унăн политика сатири, карикатура пурнăçри кăмăл туртăмĕ пулса тăнă. «Капкăн» журнал унăн ӳкерчĕкĕсене хăйĕн страницисенче пичетлеме яланах хапăл тунă. Николай Яковлевичăн материалĕсем çавăн пекех Мускаври, Киеври, Хусанти, Уфари нумай изданисенче те тăтăшах пичетленнĕ.

Н.Л. Яковлев тăван тавралăха тĕпчес енĕпе нумай ĕçлет. Вăл – «Сурăм çăлтăрĕсем», «Тернистый путь художника», «Кун-çул эрешĕсем» кĕнекесен авторĕ. Çак кунсенче унăн çĕнĕ кĕнеки – «Асăмри» – кун çути курмалла. Вăл ăна Муркаш районĕнчи Хурăнкасси ялĕнче пурăнакансене халалланă. Вăлах Панклири историпе краевелени музейне йĕркелекенĕ пулса тăрать.

Николай Лукич спортпа питĕ туслă. 61 çулта вăл спорт клубне çырăнса чупма тытăннă. Тĕрлĕрен марафонсене сахал мар хутшăннă.

Н.Л. Яковлев çынсемпе яланах ăшă кăмăллă, ырă чунлă. Çавăнпа та ун тавра та ырă çынсемпе юлташсем пайтах. Çавна май пултарулăх каçне те унăн ĕçне-хĕлне сума сăвакансем йышлă пуханчĕç. Н.Л. Яковлев пирки ырă сăмахсем район администрацийĕн пуçлăхĕн çумĕ – культура тата архив ĕçĕсен пайĕн пуçлăхĕ А.Е. Андреева, Е.Е. Ерагин тавраппĕлӳçĕ, Панкли историпе краевелени музейĕн директорĕ Н.Н. Яковлева сахал мар каларĕç.

Пултарулăх каçне пуханнисем «Кун-çул эрешĕсем» выставка экспозицийĕпе паллашма пултарчĕç. Унта Н.Л. Яковлевăн кĕнекисене, статйисене сăн ӳкерчĕкĕсене те тата художество ĕçĕсене вырнаçтарнă. Ун пирки литература композицине те йĕркеленĕ, слайдсем те кăтартрĕç. Юлашкинчен Муркаш лицейĕнче вĕренекенсем Николай Лукича «Сумлă ăсчахăмăр» ятлă сăвă композицийĕ парнелерĕç.

Т. КОРОЛЬКОВА,
Муркашри ял тăрăхĕсем хушшинчи тĕп библиотека директорĕ.

Саккун пуриншĕн те пĕрре

Штраф тӳлеменшĕн – административлă ответлăх. Штраф е арест?

Раççей Федерацийĕн административлă майпа правăна пăсни çинчен калакан законодательство общество хутшăнăвĕсен пур сферисенче те правăна хирĕçле тунă ĕçсемшĕн административлă майпа ответ тыттарма пăхать. Ытларах чухне усă куракан административлă айăплав шутне административлă штраф кĕрет.

Раççей Федерацийĕн административлă майпа правăна пăсни çинчен калакан кодексĕн 32.2 статйипе килĕшӳллĕн административлă штрафа постановлени вăя кĕнĕренпе е срока тăснин (отсрочка) вăхăчĕ тухнăранпа 30 кунран кая юлмасăр тӳлесе татмалла. 2009 çулта Муркаш районĕнчи 2-мĕш номерлĕ суд участокĕнче административлă майпа правăна пăсни пирки 85 ĕç пăхса тухнă, 69456 тенкĕ штраф шыраса илмелле тунă. Анчах та çак вăхăта 27600 тенкĕ кăна шыраса илнĕ-ха. Çакă чи малтанах административлă штраф панă айăплава пурнăçласси пĕчĕк шайра пулни пирки калать.

Административлă штрафсене шыраса илесси пĕчĕк шайра пулни ку енĕпе ответлăха ӳстерме хистенĕ. Акă çӳлте асннă кодексăн 20.25 статйин 1-мĕш пайĕпе килĕшӳллĕн 2003 çулхи декабрьтен тытăнса административлă штрафа вăхăтра тӳлемесен унăн виçине тепĕр çавăн чухлĕ ӳстерме пултараççĕ е айăплине 15 талăка административлă майпа арестлеççĕ.

2009 çулта Муркаш районĕнчи 2-мĕш номерлĕ суд участокĕн миравай судйи РФ административлă майпа правăна пăсни çинчен калакан кодексăн 20.25 статйин 1-мĕш пункчĕпе пăхнă пек административлă майпа правăна пăсни пирки 6 ĕç пăхса тухнă. Виçĕ гражданина патшалăх çул-йĕр инспекцийĕн постановленийĕпе панă административлă штрафсене тӳлеменшĕн ответ тыттарнă. Çавăн пекех должноçри тепĕр виçĕ çынна та патшалăх органĕсем панă штрафсене тӳлеменшĕн ответ тыттарма тивнĕ.

Акă пĕр гражданина миравай судьян 2009 çулхи июнĕн 8-мĕшĕнчи постановленийĕпе патшалăх çул-йĕр хăрушсăрлăх инспекцийĕ панă 200 тенкĕ штрафа тӳлеменшĕн 100 тенкĕлĕх штрафланă. Постановлени июнĕн 19-мĕшĕнче саккунлă вăя кĕчĕ.

Кунпа пĕрлех 2009 çулхи августăн 10-мĕшĕнче «Хлебороб» чикĕллĕ яваплăхлă общество ертӳçи тĕлĕшпе тепĕр ĕç пăхса тухрăмăр. Чăваш Республикинчи Ростехнадзорăн патшалăх инспекторĕн постановленийĕпе электрохуçалăх йĕркеллĕ пулман пирки ăна 1000 тенкĕ штраф панă пулнă. Суд ларăвĕнче вăл хăйĕн айăпне пĕтĕмпех йышăнчĕ, штрафа вăхăтра тӳлеме май килменнине укçа пулманнипе тата ял хуçалăх ĕçĕсене пула вăхăт çитменнипе ăнлантарчĕ. Апла пулин те ăна миравай судья йышăнăвĕпе 2000 тенкĕ штрафлама тиврĕ. Постановлени 2009 çулхи августăн 21-мĕшĕнче саккунлă вăя кĕчĕ.

Татах тепĕр тĕслĕх. Ку гражданина, районти пĕр ял тăрăхĕн пуçлăхĕ пулса ĕçлекенскере, патшалăх тĕп санитари врачĕн постановленийĕпе санитари правилисемпе гигиена нормативĕсене пăснăшăн 500 тенкĕлĕх штрафланă пулнă. Постановлени саккунлă вăя кĕнĕренпе 30 кун иртсен те вăл штрафа тӳлесе татма васкаман. Постановлени вара 2009 çулхи апрелĕн 24-мĕшĕнче вăя кĕнĕ.

Юлашкинчен çавна каласа хăварасшăн. Штрафа тӳлеменшĕн ответлă çынна административлă майпа айăплани ăна çав штраф суммине тӳлессинчен хăтармасть. Штрафа хăй вăхăтĕнче тата хăйсен ирĕкĕпе тӳлесен вара ĕç-пуçа судсăрах татса пама пулать.

Е. НИКИТИНА,
Муркаш районĕнчи 2-мĕш номерлĕ суд участокĕн миравай судйи.

Фермăсенчи хĕл кунĕсем

Ăнăçуллăрах ĕçлеме майсем пур

(Вĕçĕ. Пуçл. 1-мĕш стр.).

– Татьяна Александровна, паян выльăхсем патĕнче апат çителĕклĕхĕ теме пулать-и? Апат çук пулсан производство çинчен калаçма та иртерех.

– Ĕнен сĕчĕ чĕлхи çинче тени, ытарлă майпа пăхсан, пĕтĕм отрасле пырса тивет. Сирĕн ыйтăвăр çине конкретлă хуравласа çакна калатăп: январĕн 1-мĕшĕ тĕлне хуçалăхсенче пĕр условнăй вылăх пуçне 17,7 центнер апат единици пулнă. Апат уйрăмах сахалли паян Ленин яч. хис. (10,3 центнер апат единици), ВТМ (11,1), «Хлебороб» (3,6), хуçалăхсенче сисĕнет. «Ударник» хуçалăхра силос çитейменнине Чкалов ячĕпе хисепленекен хуçалăхран туянассипе шайлаштарма калаçусем пыраççĕ.

– Кăçал вăрăма тăсăлнă хĕл сиввисем выльăх-чĕрлĕх пăхакансем патĕнче палăрчĕç-и?

– Шартлама сивĕсем пире парăнтараймарĕç, анчах хăшпĕр хушма йывăрлăхсемсĕр те пулмарĕ. Урамри сивĕсем фермăсенчи сарайсене айкинче хăвармарĕç. Нумай витере сывлăш температури ытти çулхисенчен пĕчĕкрех пулчĕ. Тислĕк кăлармалли транспортерсем ванни сарайсенчи микроклимат çинче палăрчĕ. Акă эпир çитнĕ кун Чапаев яч. хис. хуçалăхра сарайсенчен темиçе кун тислĕк тухманччĕ. Çавна пула ĕç условийĕсем япăхланнăччĕ, ĕнесем таса мар тăратчĕç. Çакăн евĕр лару-тăру «Передовик» хуçалăхра та куç умне пулчĕ. Кун пекки тата хăш-пĕр хуçалăхсенче пур. Çавăнпа та фермăсенче юсавçăсен бригадисем тытти йывăрлăхсене çăмăлраххăн иртерме май парать. Çакна нумай хуçалăхсенче ăнланаççĕ, хăйсен ĕçченĕсене ĕçлемелли çи-пуçпа тивĕçтерсех тăраççĕ. Анчах ĕç тумтирĕпе «Передовик» тата Ленин яч. хис. пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче туллин тивĕçтерменни асăннă коллективсенче пур ыйтăва та татса панă тесе калаттармасть. Кунтах ĕç укçи пирки те кĕскен каласа хăварасăм килет. Паян унăн парăмĕсем «Хлебороб» тата «Агро-Урожай» обществăсенче уйрăмах пысăк. Е. Андреев яч. хис. тата «Сеятель» хуçалăхсенче те ĕç укçи калăпăшĕ пĕчĕкха.

– Юсавçăсен бригадисем пирки калани хăш хуçалăхсене ырăпа пырса тивет?

– «Оринино», «Герой», «Восток», Суворов яч. хис., Ильич яч. хис., «Ударник», «Свобода» хуçалăхсенче куллен-хи юсав ĕçĕсене тăтăшах пурнăçласа пыраççĕ. Вĕсен фермисенче тислĕк тухман кунсем те çук, санитари кунĕсем те тăтăшах иртеççĕ. Сарайсене кĕме тата унта тăракан таса выльăхсене пăхма кăмăллă. Çак хуçалăхсенче тата «Моргаушская» чăх-чĕп фабрикинче выльăхсемпе чăх-чĕпе хĕл каçарассине лайăх йĕркелени паян чуна савăнтарать. Çав вăхăтрах «Свобода», Е. Андреев яч. хис., Чапаев яч. хис., Чкалов яч. хис. хуçалăхсенче выльăх-чĕрлĕх патĕнче ĕçлеме специалистсен çитсех каймаççĕ. Çакă асăннă хуçалăхсен ертӳçисене тивĕçлĕ мерăсем йышăнасси пирки паянах шутлаттармалла.

– Выльăх-чĕрлĕх пăхакансен паянхи кăтартăвĕсем мĕнлерех-ха? Вĕсене çĕнĕ ӳсĕмсен никĕсĕ теме пулать-и?

– Çултăлăка тăрăшуллă пуçлаканăн ĕçĕ те ăнса пырать. Паян районти хуçалăхсенче кашни ĕнерен талăкра 11,3 килограмм сĕт сăваççĕ. Çакă вăл иртнĕ çулхи çак вăхăтринчен 1,2 килограмм нумайрах. Суворов яч. хис. хуçалăхра çак кăтарту 16,5 килограма çитет пулсан, Чапаев яч. хис., Е. Андреев яч. хис., «Передовик» ял хуçалăх производство кооперативĕсенче – 4-6 килограмм кăна.

Ĕмĕтленме иртерех-ха, апла пулин те кăçалхи пĕрремĕш утăмсем хамăр тĕллевĕмĕрсене çĕнессине иккĕлентермеççĕ.

А. БЕЛОВ
калаçнă.

Истори страницисем

Чăвашла пичетленнĕ пĕрремĕш кĕнеке

2010 çулхи январь уйăхĕнче чăваш чĕлхипе пĕрремĕш кĕнеке пичетлесе кăларнăранпа 210 çул çитрĕ. Вăл «Краткий катихезис» ятлă. Чăвашла ăна Раççей тата чăваш халăхĕсен чĕлхисене сăнаса куçарнă.

Ку издани ертсе пыракан çветуй синодăн Петербургри типографийĕнче 1800 çулта кун çути курнă, ăна 600 экземпляр тиражпа пичетлесе кăларнă. Унăн авторĕ – Чулхула Епархийĕн чăваш чĕлхин вĕрентӳçи, ученăй-чĕлхеçи Ермей Иванович Рожанский пулнă. Çакă паллă: «Краткий катехизиса» Санкт-Петербургри Амвросий тата Ярославльти Павел архиепископсен укçи-тенкипе пичетленĕ.

«Краткий катехизиса» чăвашла пичетлесе кăларни чăваш çыннисем хушшинче православи тĕнне сарас ĕçре пысăк пĕлтерĕшлĕ пулса тăнă. Православи проповедникĕсем нумай вăхăт хушши тĕн вĕрентĕвне халăх хушшинче сарас, кĕлĕсем иртерес тата вĕрентӳ ĕçĕнче унпа анлăн усă курнă. «Христиансен тексчĕсене чăвашла куçарнă хыççăнхи тăлмачсем: В. Базилевский, А. Алмазов, В. Вишневский, В. Громов, И. Яковлев тата ыттисем малтанхи куçарусен опычĕпе усă курса чăвашсен çырулăхне аталантарса тата çĕнетсе пынă»,– палăртнă хăйĕн «К истории христианского просвещения народов Среднего Поволжья. «Краткий катехизис» – первая книга на чувашском языке» статйинче Л.А. Таймасов.

ЧР патшалăх пичет архивĕ.

Налук ыйтăвĕсемпе

Парăм никама та чыс тумасть

2009 çулта Муркаш районĕ тăрăх бюджетлă тата бюджета çыхăнман фондсене тĕрлĕ тӳлевсем 265038 пин тенкĕ куçнă. Ку вăл, 2008 çулхипе танлаштарсан, 91 процент пулать. Налук тӳлевĕсем федераллă бюджета 37220 пин тенкĕ (96 процент), республика бюджетне 40675 пин тенкĕ (53 процент), вырăнти бюджета 84759 пин тенкĕ (100 процент), бюджетпа çыхăнман фондсене 102384 пин тенкĕ (112 процент) куçарса панă.

Вырăнти бюджета куçарса панă укçа-тенкĕ калăпăшĕнче уйрăм çынсен тупăшĕнчен илекен налук пысăкрах вырăн йышăнать. Унăн сумми – 68940 пин тенкĕ (81,3 процент). Пурлăх çине хуракан налук 1254 пин тенкĕпе (1,5 процент), çĕр налукĕ 4918 пин тенкĕпе (5,8 процент), вмененнăй тупăш çине хуракан пĕрлехи налук 8134 пин тенкĕпе (9,6 процент) танлашнă.

2009 çулта налук тӳлевĕсен енĕпе парăм 1436 пин тенкĕ чухлĕ ӳсрĕ, 2010 çулхи январĕн 1-мĕшĕ тĕлне 10240 пин тенкĕпе танлашрĕ. Вăл шутран федераллă налуксем енĕпе – 5288 пин тенкĕ (кунтан 2158 пин тенки – НДФЛ енĕпе пухăннă парăм), регион налукĕсем енĕпе – 1713 пин тенкĕ, вырăнти налуксем енĕпе – 1449 пин тенкĕ, ятарлă налук режимĕпе çыхăннă налуксем енĕпе – 1790 пин тенкĕ. Налук тӳлевĕсем енĕпе парăм 1491 пин тенкĕ чухлĕ ӳсрĕ, 3809 пин тенкĕпе танлашрĕ. Вăл шутран вырăнти налуксем енĕпе – 601 пин тенкĕ.

Налук тӳлевĕсем, пĕрлехи социаллă налук тата обязательнăй пенси страхованийĕ енĕпе уйрăмах пысăк парăмлă предприятисемпе организацисенчен çаксене асăнса хăвармалла. Кусем вĕсем «Трест №3 Спецмонтажгаз» ЗАО, «Моргаушагропромснаб» МУП, «МилТрейд» ООО, «Агрофирма «Лидер» ООО, «Агрофирма «Хлебороб» ООО, «Виват» ООО, «Содружество» ООО, «Стройхолдинг» ООО, «Трасса М–7» ООО, «Моргаушрайбыт» ООО, «Чăваш сăри» ООО, «Удача» ООО, «Передовик» СХПК, «Хлебороб» ООО, Суворов яч. хис. СХПК, «Свобода» СПК-племзавод, «Динамо» СХПК, «ОПХ «Ударник» ГУП.

Парăмçăсем хушшинче харпăр хăйсен ĕçĕпе çыхăннă предпринимательсемпе уйрăм çынсем те çук мар. Кунта чи малтанах Л.И. Васильевана, В.Г. Васильева, М.А. Егорова, А.В. Иванова, Э.В. Колесникована, В.М. Махонина, Т.М. Мирматова, И.П. Никифорована, В.А. Никонорова, Н.И. Пихтерова, О.И. Салтыкова, А.И. Сядарова, Э.А. Терентьева, В.М. Тихонована, А.В. Щукина, С.Г. Яковлева, В.А. Гаврилова асăнмалла.

Налук инспекцийĕ çавна палăртать. Налуксене, пĕрлехи социаллă налука, страховани взносĕсене туллин тата вăхăтра тӳлесе тăни социаллă пĕлтерĕшлĕ пулса тăрать. Вĕсем тĕллевлĕ тӳлевсем шутланаççĕ, çынсене пенсипе тивĕçтерессипе, социаллă тата медицина пулăшăвĕ парассипе, вырăнти тата республика шайĕнче наци проекчĕсене пурнăçа кĕртессипе тӳррĕмĕнех çыхăннă. Тăкаксем ан пулччăр тетĕр пулсан, парăм серепинчен хальтерех хăтăлма тăрăшасчĕ. Кайран вара парăмсене парса татнипе пĕрлех пенисем, патшалăх пошлини тата исполнительнăй тӳлевсем тӳлесе укçа-тенкĕ тĕлĕшпе татах тăккаланма тивĕ. Налуксене саккунпа пăхнă вăхăтра тӳлесе тăрас пулать.

И. ШОРОНОВА,
налук инспекцийĕн пай пуçлăхĕ.